

Dosya Editörlerinden:

“SAĞLIK SİSTEMLERİNDEN ÖRNEKLER DOSYASI”NIN ÖYKÜSÜ

Dr. Gazanfer AKSAKOĞLU, Dr. Bülent KILIÇ

Yaklaşık bir yıl kadar önce, Toplum ve Hekim dergisi yayın kurulu tarafından, değişik ülkelerdeki sağlık sistemlerinin özel bir sayı (dosya) yapılması ve bu dosyanın editörlüğünü üstlenmemiz önerisi geldiğinde bunu hoşnutlukla karşıladık. Çünkü şimdiye kadar Türkiye’de zaman zaman çeşitli dergilerde tek tek makaleler halinde veya kitapların içinde küçük bölümlerle ele alınan ülkelerin dışında yeterli kaynak yoktu. Bu nedenle konunun, derli toplu ve son gelişmelerle okuyucuya aktarılacak istenmesi olumlu bir davranıştı. Ancak konuyla ilgili kaynak eksikliği, son verilere ulaşabilmedeki güçlük, bulunabilecek kaynakların güvenilirliği ve eldeki insan-gücünün yetersizliği ciddi sorunlardı. Öte yandan kağıt üzerinde çok iyi gözükken bir sağlık sistemi ve o ülkenin resmi verileri bizleri yanıltabilirdi. Çünkü bir ülkenin sağlık sistemini yorumlamak, ancak o ülkeye gidip gözlemlerde ve araştırmalarda bulunmakla olabilirdi. Hatta bunun da ötesinde (belki de en gerçekçi olanı) o ülkede hasta olmak ve böylece sağlık sisteminin işleyişini yakından görmek gerekirdi. Diğer yandan 1990’lı yıllarda artık çoğu sosyalist ülke, başında bir “eski” sözcüğüyle anılmaya başlamıştı. SSCB ve Doğu Bloku ülkelerindeki gelişmelerin henüz tam olarak açıklığa kavuşmaması ve bu ülkelerdeki kapitalizme yönelme çabaları işimizi zorlaştıran başka bir durumdu.

Konunun zorluğu göz önüne alındığında, yazar seçiminin de ne derece önemli olduğu ortadaya çıkıyordu. Tüm bu özellikler, bizleri son derece dikkatli davranmaya ve ayrıntılı bir plan yapmaya itti. Bu nedenle, olanaklar elverdiğince, konuyla ilgili yazıları olan, uzmanlaşmış, ilgilendiği ülkeye gitmiş,

hatta o ülkede yaşamış veya yaşamakta olan kişilerden yazı istedik.

İlk aşamada, Mart 1994 tarihinde, Türk Tabipleri Birliği aracılığıyla 46 ülkenin büyükelçilik veya temsilciliğine bir mektup gönderilecek, ülkeleriyle ilgili bazı bilgiler istendi. Bu bilgiler; a) ülkelerindeki sağlık örgütlenmesi; b) sağlık finansmanı; c) tıp eğitimi olmak üzere üç ana başlıkta toplanmıştı. Gönderilen mektuplara Mayıs 1994 sonuna kadar sadece beş ülke büyükelçiliğinden yanıt geldi ve bu belgeler ilgili yazarlara iletildi.

İkinci aşamada; Haziran 1994 tarihinde, editörlerin kişisel dostları olan yurt dışında yaşayan çeşitli kişilerden o ülkenin sağlık sistemiyle ilgili bir yazı yazmalarını istendi. Yaklaşık 25 kişiye gönderilen mektuplara Eylül 1994 tarihine kadar, on kadar yazar olumlu yanıt verdi.

Üçüncü aşamada; gene Haziran 1994 tarihinde Türkiye içinden çeşitli yazarlara yazı siparişi verildi ve yazarların tümünün olumlu yanıt verdiği bu yazılar da Ekim-Kasım 1994 tarihlerinde toplandı.

Sonuçta 28 değişik yazarın, 31 makalesi, belli bir sistematik içinde sıralanarak sizlere ulaştı. Dosyanın ilk bölümünde sağlık sistemlerinin sınıflandırılmasına ilişkin varolan kuramları ele alan üç değişik yazı bulacaksınız. İ. Belek, sağlık sistemlerinin sınıflandırılmasını daha çok finansman boyutuyla ele alırken, Kılıç ve Aksakoğlu sınıflandırmada örgütlenme boyutuna ağırlık verdiler. O. Hamzaoğlu ise bir önceki yazıları tamamlar nitelikte sağlık sistemlerinin karşılaştırılmasında nasıl bir indeks kullanılması gerektiğini açıkladı. Ayrıca bu bölüm-

deki yazılar içinde çeşitli ülkelerin sağlık ve ekonomik düzeyi verileri yer almakta, uluslararası örgütlerin rolü açıklanmakta ve uluslararası karşılaştırma kriterlerine değinilmektedir.

Sağlık sistemleriyle ilgili ülke örnekleriye dört ayrı bölümden oluşuyor:

a - Tümüyle kapitalist ülkeler bölümünde; ABD'yi;

b - Sosyal devlet özelliği daha gelişkin kapitalist ülkeler bölümünde; Kanada, Japonya, Avustralya, İsrail, İspanya, Almanya, İsviçre ve Hollandayı;

c - Tümüyle sosyal yönelimli kapitalist ülkeler bölümünde; İngiltere, İskoçya, İrlanda, İsveç ve Norveç'i;

d - Sosyalist ülkeler bölümünde "Dünden bugüne sosyalist ülkeler." yazısı içinde eski SSCB, Doğu Bloku Ülkeleri ve Çin'i; diğer yazılarda eski SSCB ve Hırvatistan'ı;

e - Kapitalizme yönelimli gelişmekte olan ülkeler bölümünde; Arjantin, Guatemala, Sahra Güneyi Afrika Ülkeleri ve Sierra Leone'yi bulacaksınız.

Bazı yazıların kişisel gözlemleri yansıtması ve belli bir makale düzeninde yazılmaması nedeniyle sağ üst köşelerine "Kişisel Görüş" logosu konulmuştur. Gerek kişisel görüşlerin, gerekse aynı konuda kaleme alınmış yazıların (ABD, Japonya, İsveç, SSCB ve İngiltere örneklerinde olduğu gibi) bir yandan birbirlerini tamamlarken, öte yandan aynı konu üzerinde değişik görüşleri aktarması açısından ilginç olduğunu düşünüyoruz.

Başlangıçta, her sistemden en çarpıcı örnekleri koymayı düşündüğümüz dosyamızda, kuşkusuz ki eksiklikler var. Örneğin; Hindistan, Küba, İran, Mısır, Nikaragua, Filipinler, Kenya, Sri Lanka, Viet Nam, Kostarika, Peru, Fransa Bulgaristan, İtalya, Brezilya, Meksika gibi ülkeler. Fakat dosyamız 150 sayfayı aşınca belli bir sınırlama getirmek zorunda kaldık. Bu nedenle elinizde tuttuğunuz "Toplum ve Hekim" iki sayı boyutunda çıktı.

Dosyadaki eksik kalan ülkelerle, varolan ülkelerin eksik yanları önümüzdeki dönemde tamamlanmaya çalışılacak. Bu nedenle tüm okuyuculardan, yazılara eleştiri ve katkı bekliyoruz. Yeni yazarların, yeni ülke önerileri olması ve bunları bize iletmeleri de en büyük sevinç kaynağımız olacaktır.

Yaklaşık bir yıllık bir zaman diliminde, zorlu ama zevkli bir uğraş sonucunda hazırladığımız "dosya"nın olabildiğince her sistemden, her ekonomik düzeyden ve kıtadan ülkeler içermesine dikkat ettik. Bunu önemli ölçüde başardığımızı düşünüyoruz. Tabi böylesi zor bir uğraşta bizlerin en büyük yardımcıları olan Ömür Çınar Elçi, Mehmet Zencir ve Berna Musal en büyük teşekkürü hakettiler. Toplum ve Hekim dergisi yayın kurulu ise her isteğimizi yerine getirip, gecikmeleri hoşgörüyü karşılarken, bize serbest bir çalışma ortamı yarattı. Bu nedenle hem bu arkadaşlarımıza, hem de yazılarıyla dosyamızı zenginleştiren ve bize ortak bir çalışma yapma zevkini tattıran tüm yazarlara buradan bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Dosya Editörleri; Ocak 1995, Ankara